

LITERÁRNĚVĚDNÁ BOHEMISTIKA V RUSKU

SERGEJ NIKOLSKIJ

Historie ruské filologické bohemistiky začíná na přelomu 18. a 19. století, stejně jako rusko-české styky v této oblasti, předznamenané už ve svých počátcích důležitou událostí: vědeckou cestou nejvýznamnějšího českého slavisty Josefa Dobrovského do Ruska v roce 1792. Ke shromažďování poznatků o českém jazyce a písemnictví přispívala činnost ruských slavistů začátku minulého století – A. Ch. Vostokova, P. I. Koeppena a A. S. Šišková, zejména jejich korespondence s českými a slovenskými buditeli, vedle Dobrovského s J. Jungmannem, V. Hankou, F. L. Čelakovským, P. J. Šafaříkem, J. Kollárem a dalšími. P. I. Koeppen, který jako první z ruských slavistů podnikl v letech 1821-1924 cestu do zemí západních a jižních Slovanů včetně Čech a Slovenska, navázal s těmito buditeli i osobní kontakty.

V první etapě převládal zájem o zkoumání jazykových otázek a především o srovnávací jazykovědu, jež měla mimořádný význam v souvislosti s procesem utváření a kodifikace slovanských národních spisovných jazyků, o společné kořeny slovanské kultury a starobylé literární památky (za něž byly tehdy považovány i *Rukopisy královédvorský a zelenohorský*; první z nich byl v Rusku vydán v původním znění i v ruském překladu už v roce 1820). Rostl zájem o folklór jako svébytné národní umění (*Slovanské národní písně* F. L. Čelakovského). Od desátých let 19. století se informace o nejvýznamnějších českých a slovenských spisovatelích a jazykovědcích a o jejich dílech objevují na stránkách ruských časopisů a jejich množství postupně narůstá. V šedesátých letech je například doloženo už na čtyřicet ohlasů reagujících na díla J. Kollára.

Velkou úlohu sehrálo založení kateder historie a literatury slovanských národů na univerzitách v Moskvě, Peterburgu, Charkově a Kazani v roce 1835. V čele těchto kateder stáli O. M. Boďanskij, P. I. Preis, I. I. Srezněvskij a V. I. Grigorovič, kteří na konci třicátých a na začátku čtyřicátých let absolvovali dlouhodobé stáže v Praze a v dalších centrech slavistiky. Významným slavistou byl i M. P. Pogodin, který také několikrát navštívil Prahu. Cítili velké sympatie k utlačovaným slovanským národům a byli to vědci s širším slavistickým zaměřením. Jejich zájem o literaturu (včetně české a slovenské) a o folklór se projevoval v přednáškových cyklech i vědeckých pracích, především v obecném historickém, kulturním a etnografickém kontextu. Často ruští slavisté uvažovali o osudech slovanských národů a byli nadšeni myšlenkou slovanské vzájemnosti, ačkoli ji chápali rozdílně – od pojetí demokratického po poměrně konzervativní.

Vedle pokračujícího zkoumání staré literatury se postupně prohlubovala i znalost literatury novější, včetně současné; díky tomu mohl být v polovině šedesátých let vydán *Obzor slavjanskich literatur* A. N. Pypina a V. D. Spasoviče. V letech 1879-1881 vyšla jejich dvoudílná *Istorija slavjanskich literatur*. Toto první ruský psané souhrnné dílo systematicky vykládalo dějiny literatur západních a jižních Slovanů od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. století a srovnávalo je s historií literatury ruské a ukrajinské. Výkladu literatury předcházely obecné historické informace a nástin slovanské etnografie a folklóru. Koncepce tohoto díla odpovídala principům a představám kulturněhistorické školy. Kniha A. N. Pypina a V. D. Spasoviče (jenž byl autorem oddílů o polské literatuře) měla kladný mezinárodní ohlas a byla přeložena do němčiny, francouzštiny, češtiny a lužické srbštiny. Některými literárněhistorickými údaji doplnil Pypinovu práci *Očerk istorii češskoj literatury* A. J. Stěpoviče (Kijev 1886), který věnoval pozornost především problému nahrazení "starého" romantismu (Kollár, Hanka, Čelakovský) romantismem "novým" a otázkám realismu (Neruda, Hálek). Do svého díla *Očerk istorii slavjanskich literatur* (1893) Stěpovič zařadil samostatné kapitoly o K. H. Máchovi a J. Vrchlickém. Česká literatura byla představena i v přehledech slovanských literatur, které napsal v letech 1885-1888 P. O. Morozov pro čtyřsvazkové dílo *Vseobščaja istorija literatury* (St. Petersburg 1880-1892), redigované V. F. Koršem a A. I. Kirpičnikovem. Ve druhé polovině 19. století je tak jasně patrná snaha seznámit se s českou literaturou v její komplexnosti a v širším slovanském i světovém kontextu, zařadit ji mezi další světové literatury jako samostatnou literární hodnotu a výraz svébytné národní duchovní existence a poskytnout ruským čtenářům informace o nejvýznamnějších spisovatelích včetně autorů současných.

Z bohemistických prací počátku 20. století je třeba připomenout výzkumy historika N. V. Jastrebova, jenž studoval památky staré české literatury (atribuoval a vyložil například některá díla J. Blahoslava a P. Chelčického), a některé práce M. N. Petrovského a zvláště V. A. Franceva, který široce využíval a také vydával archivní prameny (*Pisma Vaclavu Hanke iz slavjanskich zemel*, Warszawa 1905; *Očerki po istorii češskogo vozrožděnja*, Warszawa 1902).

V tomto krátkém přehledu nemůžeme podrobně pojednat o množství překladů české beletrie na konci 19. a na začátku 20. století (zvláště významný byl soubor českých básní v antologii N. V. Gerbela *Poezija slavjan*, 1871), o početných časopiseckých člancích, zprávách a ohlasech, věnovaných aktuálním událostem, jednotlivým autorům a dílům. Dodejme, že tento materiál bohužel dosud není dostatečně zpracován, protože události první světové války přerušily plynulý literární proces i normální česko-ruské literární styky a výměnu hodnot a potom začala už zcela nová epocha.

Pro sovětské období byla příznačná určitá specifika. Jedním z nich bylo přenesení zájmu na současnou literaturu, hlavně na díla revolučního zaměření. V přístupu k literárním jevům se silně uplatňoval sociologismus; byly sledovány a hodnoceny především podle toho, jak se zapojovaly do revolučního procesu a jaký vztah k němu zaujímaly. Značné škody utrpěla už na počátku dvacátých let akademická literární věda. Katedry slavistiky byly postupně prakticky zlikvidovány, zmínky o příbuznosti Slovanů a slovanské otázky i studium starší slovanské literatury a písemných památek spojených s náboženstvím nebyly přijímány příznivě. Někteří vědci emigrovali. Jastrebov, Francev a další našli útočiště v Československu, kde působili i R. O. Jakobson a P. G. Bogatyrev. Někteří slavisté, například v Ústavu slavistiky v Leningradě, byli postiženi politickými represemi. Ústav, založený v roce 1931, už po třech letech zanikl. Z bohemistů v této době zahynuli V. N. Korabljov a známý moskevský kritik a překladatel M. N. Skačkov, pronásledováni byli i další, například A. M. Seliščev.

Výkladem české literatury se zabývala především soudobá literární kritika. Činnost překladatelů a literárních kritiků byla přitom značně výběrová. Největší pozornost se soustřeďovala na seznamování čtenářů s levicově orientovanou literaturou vyjadřující představu revolučně socialistické obnovy světa, tedy s díly I. Olbrachta, M. Majerové, zčásti V. Vančury a dalších prozaiků, básníků S. K. Neumanna, J. Hory, J. Seiferta, J. Wolker a jiných. Překládání byli také J. Neruda a A. Jirásek.

Značnou pozornost zároveň budily výrazné tvůrčí individuality: J. Hašek a K. Čapek. Neobyčejná popularita Haškova románu *Osudy dobrého vojáka Švejka*, datující se už od konce dvacátých let, ještě vzrostla po vydání výborného překladu P. G. Bogatyreva; patrně také přispěla ke zvýšení zájmu o Haškovo dílo i v jiných zemích. Obraz Švejka natolik vstoupil do vědomí čtenářů i literátů, že později, v letech druhé světové války, začal žít takřka samostatným životem. Po celou dobu války se v armádních novinách, v rozhlasovém vysílání i v kinech objevovala satirická díla, a dokonce i celé cykly, které přinášely přehodnocený obraz Haškova hrdiny a konfrontovaly jej s hitlerovskou válečnou mašinerií.

Zájem o dílo K. Čapka zaznamenal dva vrcholy – v polovině dvacátých a ve druhé polovině třicátých let. Zpočátku vyvolalo zvláštní pozornost jeho drama *R. U. R.* a obraz robota. Spisovatelé i recenzenti vnímali hru jako dílo kladoucí naléhavé otázky, v dobovém výkladu spojované s krizí buržoazní civilizace, a myšlenka robota byla oceňována jako mimořádný umělecký objev. Ve druhé polovině třicátých let se v centru pozornosti octla především Čapkova díla se silnou protiválečnou a antifašistickou tendencí, zvláště *Válka s mloky* a hra *Matka*. O vysokém hodnocení Čapkových děl svědčí to, že byla srovnávána s romány J. Swifta a H. G. Wellse. Zároveň však

byla přeložena jen některá jeho díla a v řadě případů se v nich navíc dělaly škrty.

Situace ve slavistice se začala měnit za války a v prvních poválečných letech. Na univerzitách byly znovu otevřeny katedry slovanské filologie. V roce 1947 byl založen Ústav slavistiky Akademie věd SSSR pro výzkum jazyků, historie a literatury západních a jižních Slovanů. Přípravovali se noví odborní pracovníci a začala se rozvíjet výzkumná práce.

Zatímco v polovině čtyřicátých let byl prakticky jediným odborníkem na českou literaturu a folklór profesor P. G. Bogatyrev, v následujících dvou až třech desetiletích byly graduovány desítky kandidátů a několik doktorů věd, kteří se speciálně věnovali české a slovenské literatuře. Vystudovalo také mnoho kvalifikovaných překladatelů. To vše už od padesátých let napomáhalo rozvoji této oblasti poznání a rozšíření obecné znalosti české a slovenské literatury, jejích hodnot a historie.

Vědecká práce se rozvíjela v několika směrech. Různí autoři studovali jednotlivá literární období a tvorbu některých (nejčastěji významných) spisovatelů a zároveň ruští bohémisté vytvářeli komplexní obraz historie české literatury, jehož potřebu pociťovaly vysoké školy i literární veřejnost. Brali přitom samozřejmě v úvahu specifické nároky ruských čtenářů, stupeň jejich obeznámenosti s reáliemi českého života a české historie. Řada prací proto byla orientována do jisté míry popularizačně. Vědeckému bádání významně napomáhala i spolupráce s českými vědeckými kolektivy a jednotlivými odborníky. V roce 1963 Ústav slavistiky vydal poměrně rozsáhlé (asi šedesát autorských archů) *Očerki istorii češskoj literatury XIX-XX vekov*, v nichž byla stručně vyložena i starší literatura. Knihu napsal autorský kolektiv, jehož členy byli J. V. Bogdanov, I. A. Bogdanovová, L. N. Budagovová, T. S. Karskaja, L. S. Kiškin, R. R. Kuzněcovová, S. V. Nikolskij, A. P. Solovjevová, R. L. Filipčikovová, S. A. Šerlaimovová a jiní; redaktory byli D. F. Markov, S. V. Nikolskij a S. A. Šerlaimovová. Tato kniha je přirozeně poznamenána dobou svého vzniku; určitým omylům a iluzím let, o nichž jsme se již zmínili, bylo poplatné zvláště pojednání o literatuře nejnovější. V zásadě si však toto dílo svůj význam zachovalo i dnes, tři desetiletí po datu vydání, a to především díky výkladu klasické literatury a monografickým kapitolám o jednotlivých autorech. (Roku 1970 byla vydána také *Istorija slovackoj literatury*, která se dotýká i otázky česko-slovenských literárních vztahů.) Česká a slovenská literatura jsou představeny samostatnými kapitolami v každém z osmi dílů (kromě dílu prvního, věnovaného nejranějšímu období) fundamentální práce *Istorija vsemirnoj literatury* (1983-1994), připravené Ústavem světové literatury RAV ve spolupráci s dalšími ústavy a velkým kolektivem odborníků. Výklad zahrnuje všechny literatury světa a je doveden do období první světové války. Vyšla také *Istorija češskoj literatury* (1987), jejíž autorkou je profesorka Státní moskevské univerzity R. R. Kuzněcovová.

Dalším typem prací jsou monografie o jednotlivých jevech české literatury a o českých spisovatelích. Ruští bohémisté jsou autory knih o některých etapách a aspektech vývoje české prózy 20. století (I. A. Bernštejnová, R. R. Kuzněcovová), o poezii (S. A. Šerlaimovová), o meznících ve vývoji české literatury 19. a 20. století (S. V. Nikolskij), o dramatu a divadle doby národního obrození (L. N. Titovová), o rusko-českých literárních vztazích a kontaktech (L. S. Kiškin, A. M. Pančenko, K. I. Rovda) atd. Vznikla i jakási knižnice monografií o českých spisovatelích: o J. Jungmannovi a o P. J. Šafaříkovi psal A. S. Mylnikov, o J. Nerudovi A. P. Solovjevová, o S. Čechovi L. S. Kiškin, o S. K. Neumannovi a J. Wolkerovi S. A. Šerlaimovová, o V. Vančurovi O. M. Malevič, o M. Majerové R. R. Kuzněcovová, o M. Pujmanové I. A. Bernštejnová, o V. Nezvalovi L. N. Budagovová. Vyšlo několik knih o J. Haškovi (S. I. Vostokovová, N. P. Jelanskij, I. A. Bernštejnová, G. G. Šubin a jiní) a o K. Čapkovi (O. M. Malevič, I. A. Bernštejnová, S. V. Nikolskij a jiní). Kromě toho v Rusku vznikly stovky statí o mnohých českých autorech (i současných) a různých literárněhistorických problémech; sám jejich soupis by vyplnil delší rozsáhlou stať.

České a slovenské literatury se týkají články v mnohých literárněvědných sbornících historickosrovnávacího charakteru, například v publikacích o metodických otázkách srovnávacího výzkumu, o problémech baroka, národního obrození, romantismu a realismu, o rozvoji socialisticky orientované literatury ve 20. století v zemích střední a jihovýchodní Evropy atd. Konfrontační přístup často umožňoval sledovat společné tendence, ale i specifické rysy jednotlivých jevů v různých literaturách. (Tyto sborníky vydávaly především Ústav slavistiky a Ústav světové literatury RAV.)

Jedním z hlavních výsledků práce posledních čtyř desetiletí je nepochybně vytvoření rozsáhlého fondu překladů z české a slovenské literatury. Zatímco za celé meziválečné období bylo podle údajů bibliografického střediska Knižnaja palata v našem státě vydáno pouze 93 knih českých a slovenských spisovatelů (oddělená statistika bohužel neexistuje) v celkovém nákladu jen asi 1,5 milionu výtisků, v roce 1989 náklad dosáhl 128 milionů výtisků a knižních titulů bylo vydáno 1876. Knihy českých autorů byly překládány do 42 jazyků, nejvíce ovšem do ruštiny. Haškova díla vyšla ve 169 vydáních v celkovém nákladu více než 16 milionů výtisků, knihy K. Čapka ve více než desetimilionovém nákladu (118 vydání), díla Jiráskova v nákladu třímilionovém (46 vydání) atd. Ve velkých nákladech vyšla i některá díla autorů současných. Náš čtenář má k dispozici soubory spisů řady českých spisovatelů (A. Jirásek – osm dílů, J. Hašek – šestidílné a čtyřdílné vydání, K. Čapek – pětidílné a sedmidílné vydání, dvousvazkové soubory děl J. Nerudy, V. Vančury, V. Nezvala a dalších). Byla vydána třídílná antologie české poezie a antologie české a slovenské estetiky ve dvou svazcích. Převážná většina knih je vybavena průvodními statěmi (předmluvami,

doslovy) a komentáři; jsou většinou dostatečně kvalifikované a někdy i vědecky přínosné, takže spolu s pracemi literárněhistorickými vytvářejí velký informační fond obsahující podrobné údaje o spisovatelích, jejich životě, tvorbě, o dobové literární situaci atd.

Je třeba poznamenat, že určitá část vydávaných děl současných autorů snad nepatřila k nejlepším (do jisté míry jsme v tomto směru následovali československou vydavatelskou praxí) a že vycházela i tzv. "tajemnická" literatura, ale celkový podíl takovýchto knih není třeba zveličovat. Nakladatelství se bránila snižování nároků a brala v úvahu fakt, že skutečný zájem o tuto literaturu byl malý. Určitým "filtrem" byla také čtenářská poptávka na knižním trhu a v knihovnách.

V oblasti vydávání české literatury bohužel dosud existují i nemalé mezery. Nemáme zatím samostatné edice děl některých významných představitelů klasické literatury, například J. Zeyera nebo J. S. Machara, ani spisovatelů 20. století, jejichž tvorba byla po roce 1948 nebo později na indexu. V poslední době tyto mezery částečně zaplňují časopisecké i knižní otisky prací J. Seiferta, B. Hrabala, M. Kundery, V. Havla a dalších, jimiž se zabývají i literární vědci. Připomeňme i nedávné vydání celého svazku prací J. Mukařovského o estetice v ruském překladu (1994). Vydavatelské možnosti se však v poslední době zhoršily a objem knižní produkce klesl. Doplňování fondu překladové české literatury bude však přesto pokračovat.

Hlavními středisky věnujícími se vědecké práci v oblasti české a slovenské literatury a folklóru jsou Ústav slavistiky a balkanistiky RAV (ISIB), Ústav světové literatury RAV (IMLI) a katedry slovanské filologie na univerzitách v Moskvě a St. Peterburgu. Určitými literárněvědnými aspekty se zabývají i jednotliví historikové specializující se na dějiny české kultury, umění a divadla (například v Ústavu teorie umění v Moskvě).

Pro současný stav ruské literární vědy je příznačné obnovení hodnotových kritérií v přístupu k literatuře a částečné přehodnocení hierarchie literárních jevů v literárním procesu. Začínají se sledovat i ty literární sféry a jevy, které až donedávna zůstávaly v pozadí nebo byly posuzovány apriorně. Jiným způsobem jsou teď pochopitelně nahlíženy i mnohé filozofické otázky. To vše se tak či onak dotýká i bohemistiky a odráží se na jejím současném stavu i směru vývoje.

K nejvýznamnějším pracím, které u nás v dnešní době vznikají, patří především dvě kolektivní díla (vytvářená Ústavem slavistiky a balkanistiky), v nichž jsou jednotlivé národní literatury zkoumány v širším komplexu. První z těchto prací je třídílná historie literatur západních a jižních Slovanů od nejstarších dob do konce druhé světové války. Zvláštností tohoto projektu je to, že zde jsou paralelně a s komparatistickým nadhledem vykládány nejen starší fáze vývoje slovanských národních literatur, ale i literární proces konce 19. a první poloviny 20. století, který byl z tohoto hlediska

dosud sledován méně. Autoři přirozeně berou v úvahu celoevropský kontext a snaží se ukázat svébytnost každého písemnictví. Jedno z nejvýznamnějších míst je v této práci vyhrazeno české a slovenské literatuře. Hlavními autory kapitol o české literatuře jsou V. V. Močalovová (starší literatura), S. V. Nikolskij (19. století) a L. N. Budagovová (20. století). V témž ústavu vzniká velké dvousvazkové dílo o dějinách poválečné literatury v zemích střední a jihovýchodní Evropy. Tato práce bere v úvahu nová pojetí, hodnocení a stanoviska a usiluje o vytvoření objektivního obrazu vývoje literatury v tomto složitém období, jehož specifická byla dána existencí totalitárních režimů a rostoucího odporu proti nim; do boje o svobodu tvorby a humanismus se v dané době zapojila i literatura. Je zkoumán a zobecnován rozsáhlý faktografický materiál, který do značné míry dosud nebyl reflektován, a jsou analyzována literární díla vzniklá v minulém půlstoletí. (Autorkou oddílů o české literatuře je S. A. Šerlaimovová.) První díl (do konce šedesátých let) je už prakticky dokončen, stejně jako první kniha již zmíněného díla třísvazkového. Na Státní moskevské univerzitě vznikají stručné přehledy historie slovanských literatur, které slouží bezprostředním potřebám vyučovací praxe.

Stále vycházejí sborníky, které jsou speciálně věnovány české literatuře nebo o ní pojednávají v souvislosti se studiem určitých teoretických a literárněhistorických problémů. K pracím prvního typu patřila v posledních letech například kniha *Obščeniye literatur: Čěško-russkije i slovacko-russkije literaturnyje sužazi* (1991), na jejíž přípravě se podíleli i čeští a slovenští vědci, sborník materiálů z moskevské vědecké konference věnované dvoustému výročí narození Jana Kollára (1993) i další práce vydávané v ISIB. Příkladem knih druhého typu mohou být sborníky *Funkcii literaturnych sužazej: Na materiale slavjanskich literatur* (1992), na němž se značnou měrou podíleli zahraniční badatelé, nebo *Razvitije prozaičeskich žanrov v stranach Centralnoj i Jugo-Vostočnoj Jevropy* (1991; obě publikace vydal ISIB). Především období literární moderny je věnován sborník *Na rubeže vekov: Problemy razvitija slavjanskich i balkanskich literatur XIX - načala XX veka* (1989). V jistém smyslu na něj navazuje sborník *Literaturnyj avangard: Osobennosti razvitija* (1993). Současné literatuře včetně české je věnována kniha *Aktualnyje aspekty izučeniija sovremennych literatur Rumynii i drugich stran Centralnoj Jevropy* (1992). Pokud jde o tematiku individuálních bohemistických prací, literárním stykům i nadále věnují pozornost L. S. Kiškin, N. K. Žakovová a jiní. V centru pozornosti S. A. Šerlaimovové jsou obecné problémy a hlavní činitelé současného literárního vývoje. L. N. Budagovová se zabývá poetickými formami a strukturami české poezie 20. století a jejím vztahem k evropským uměleckým proudům. Próze 20. století jsou věnovány stati R. R. Kuzněcovové, současné fantastice stati J. A. Gerčikovové. Ruští bohemisté se zabývají i tvorbou jednotlivých

českých spisovatelů. R. L. Filipčiková dokončila monografii o V. Vančurovi; zvláštní pozornost věnovala syntetičnosti a kontrapunktosti jeho poetiky, vztahu avantgardy a tradice. Pozoruhodný zájem vyvolává fenomén B. Hrabala a tendence současné literatury, již představuje. Vycházejí i stati věnované tvorbě V. Havla.

Stále silný je zájem o odkaz K. Čapka. Už pět let v Rusku existuje Společnost bratří Čapků (*Obščestvo braťjev Čapekov*), jejímž cílem je poznávání, šíření a popularizace jejich tvorby, její humanistické podstaty. Členové společnosti se věnují autorské práci, poslouchají a posuzují přednášky a zprávy a vystupují na vědeckých konferencích. Peterburský bohemista O.M. Malevič dokončil knihu *Braťja Čapeki*. J. N. Kovtun (MGU) vydává knihu o Čapkovi a evropské fantastice. Autor tohoto přehledu provedl srovnání tvorby K. Čapka a M. A. Bulgakova. (Zabývá se také J. Haškem; v roce 1987 objevil v pražských archívech celý soubor materiálů o existenci reálného Josefa Švejka [1892-1965], který byl podnětem ke vzniku stejnojmenného hrdiny českého humoristy.)

Ruští bohemisté věnují pozornost i starší české literatuře. Před dvěma lety se v Moskvě konala velice přínosná konference o J. A. Komenském; připravuje se vydání materiálů z této akce. Vyšla nová bibliografie ruských komeňan, která významně obohacuje dosavadní poznatky (sestavila ji N.L. Glazkovová). V. V. Močalovová se zabývá typologií starší slovanské literatury, zvláště polské a české, a otázkou dialogu mezi nimi. Mladý pracovník ISIB A. M. Rančin nedávno obhájil kandidátskou disertaci o životech českých a ruských knížat; pokusil se v ní o sémiotickou analýzu obrazů knížat a o rozbor sémantické struktury těchto památek. Individuální výzkumy často přinášejí podnětné myšlenky a nová, perspektivní pojetí.

Ruští bohemisté přirozeně udržují pracovní styky s vědeckými kolektivy a odborníky na českou literaturu z jiných států Společenství (A. R. Volkov, N. F. Kopystianskaja, V. A. Motornyj, V. K. Žitnik a V. G. Zinčenko na Ukrajině, I. V. Šablovskaja v Bělorusku atd.).

Zdá se, že komplexní výzkum literárního procesu, úvahy nad novými problémy, hlubší pohled na živou konkrétní látku, jednotlivé literární jevy a neopakovatelné tvůrčí osobnosti mohou přinášet zajímavé výsledky. Předpokladem k tomu jsou vedle současného využívání všech těchto postupů také pravidelné kontakty odborníků z různých zemí; pro nás je obzvláště důležitá spolupráce s bohemisty z České republiky.

BIBLIOGRAFIE

(Je pouze výběrová; stati jsou uváděny jen výjimečně, v případě, že obsahují bibliografické informace. Na prvním místě uvádíme bibliografické příručky, dále knihy o historii české literatury a základní monografie věnované jednotlivým spisovatelům.)

BIBLIOGRAFICKÉ A LITERÁRNĚHISTORICKÉ PŘÍRUČKY

I. A. BERNŠTEJNOVÁ:

Češská literatura v ruské kritice vtoroj poloviny XIX v., sb. *Iz istorii svjazej slavjanskich literatur*, Moskva 1959.

R. L. FILIPČIKOVÁ:

Problematika issledovanija ruskko-češskich literaturnych svjazej v poslevojennoj period, *Materiály ze sympozia o bohemistice v zahraničí*, Praha 1979.

K. I. ROVDA:

Češská literatura v ruských preverodach (50-je – 60-je gody XIX v.), sb. *Slavjanskije strany i ruskaja literatura*, Moskva 1973.

Slavjanoveděnije v dorevoljucionnoj Rossii (Biobibliografičeskij slovar), Moskva 1979.

Slavjanoveděnije v dorevoljucionnoj Rossii (Izučenije južnych i zapadnych slavjan), Moskva 1988.

Slavjanoveděnije v SSSR (Izučenije južnych i zapadnych slavjan, Biobibliografičeskij slovar), New York 1993.

BIBLIOGRAFIE JEDNOTLIVÝCH AUTORŮ

MARGITA KŘEPINSKÁ – STANISLAVA TUHÁČKOVÁ – N. L. GLAZKOVÁ:

Karel Čapek (bibliografie díla a literatury o životě a díle), sv. 1-4, 1991.

BORIS MĚDÍLEK:

Bibliografie Jaroslava Haška, Praha 1983.

I. A. ŠMELKOVÁ:

Svatopluk Čech (Biobibliografičeskij ukazatel), Moskva 1959.

Jan Neruda (Biobibliografičeskij ukazatel), s P. Poglejem, Moskva-Praha 1982.

I. V. TOKSINOVÁ:

Alois Jirásek (Biobibliografičeskij ukazatel), Moskva 1955.

Jiří Wolker (Biobibliografičeskij ukazatel), Moskva 1980.

I. V. TOKSINOVÁ – N. L. KURANT – N. L. GLAZKOVÁ:

Jaroslav Hašek (Bibliografičeskij ukazatel), Moskva 1983.

DĚJINY LITERATURY

Istorija vseмирnoj literatury 2-8, Moskva 1983-1994.

L. S. KIŠKIN – S. V. NIKOLSKIJ – A. P. SOLOVJEVOVÁ:
Chrestomatija po češskoj literatury XIX-XX vekov, Moskva 1958.

R. R. KUZNECOVOVÁ:
Istorija češskoj literatury, Moskva 1987.

A. S. MYLNIKOV:
Češskaja kniga: Očerki istorii (Kniga, Kultura – Obščestvo), Moskva 1971.

Očerki istorii češskoj literatury XIX-XX vekov, Moskva 1963.

A. N. PYPIN – V. D. SPASOVIČ:
Istorija slavjanskich literatur 1, 2, St. Peterburg 1879-1881.

A. J. STĚPOVIČ:
Očerk istorii češskoj literatury, Kijev 1886.

Vseobščaja istorija literatury 2, 3, St. Peterburg 1885-1888.

PRÁCE VĚNOVANÉ JEDNOTLIVÝM ETAPÁM A OTÁZKÁM VÝVOJE ČESKÉ LITERATURY

I. A. BERNŠTEJNOVÁ:
Češskij roman XX veka i puti realizma v jevropskich literaturach, Moskva 1979.

V. A. FRANCEV:
Očerki po istorii češskogo vozrožděnja, Varšava 1902.

R. R. KUZNECOVOVÁ:
Stanovlenije romana-epopei novogo tipa v češskoj proze, Moskva 1975.
Češskij mežvojennyj roman (Evoljucija žanra i stilja), Moskva 1980.

A. S. MYLNIKOV:
Kultura češskogo vozrožděnja, Moskva 1982.

S. V. NIKOLSKIJ:
Dve epochi češskoj literatury, Moskva 1981.

S. A. ŠERLAIMOVOVÁ:
Češskaja poezija XX veka (20-je – 30-je gody), Moskva 1973.

L. N. TITOVÁ:
Češskij teatr epochi nacionalnogo vozrožděnja, Moskva 1980.
Češskaja kultura pervoj poloviny XIX veka, Moskva 1991.

PRÁCE O RUSKO-ČESKÝCH LITERÁRNÍCH VZTAZÍCH

Česko-russkije i slovacko-russkije literaturnyje otnošenija, Moskva 1968.

K. S. KIŠKIN:

Česko-russkije literaturnyje i kulturno-istoričeskije kontakty, Moskva 1983.

G. N. MOJSEJEVOVÁ – M. M. KRBEČ:

Josef Dobrovský i Rossija (Pamjatniki russkoj kultury XI-XVIII vekov v izučeníi češskogo slavista), Moskva 1990.

Obščeniye literatur (Česko-russkije i slovacko-russkije literaturnyje svjazi), Moskva 1991.

A. M. PANČENKO:

Česko-russkije literaturnyje svjazi XVIII veka, Leningrad 1969.

K. I. ROVDA:

Rossija i Čechija (Vzaimosvjazi literatur, 1870-1890), Leningrad 1978.

MONOGRAFIE A SBORNÍKY O JEDNOTLIVÝCH SPISOVATELÍCH

I. A. BERNŠTEJNOVÁ:

Tvorčeskij puť Marii Pujmanovoj, Moskva 1961.

Karel Čapek (Tvorčeskij puť), Moskva 1969.

Pochožděnjia bravogo soldata Švejka J. Haška, Moskva 1971.

L. N. BUDAGOVÁ:

Vítězslav Nezval, Moskva 1967.

N. V. JASTREBOV:

Etjudy o Petre Chelčickom i jeho vremeni, St. Peterburg 1908.

L. S. KIŠKIN:

Svatopluk Čech (Očerki žizni i tvorčestva), Moskva 1959.

R. R. KUZNECOVÁ:

Marie Majerová (Žizň i tvorčestvo), Moskva 1982.

O. M. MALEVIČ:

Karel Čapek (Kritiko-biografičeskij očerk), Moskva 1968 (2. vyd. Moskva 1989).

Vladislav Vančura (Kritiko-biografičeskij očerk), Moskva 1973.

A. S. MYLNIKOV:

Pavel Šafárik, vydajuščijsja učonyj-slavist, Moskva-Leningrad 1963.

Josef Jungmann i jeho vremja, Moskva 1973.

sb. *Jan Kollár – poet, patriot, gumanist (K 200-letiju so dňa rožděnjia)*, Moskva 1993.

S. V. NIKOLSKIJ:

Karel Čapek – fantast i satirik, Moskva 1973 (český překlad Praha 1978).

Karel Čapek (100 let so dňa rožděnija), Moskva 1990.

sb. *Václav Havel (Literaturnyj portret)*, Moskva 1992.

A. M. SELIŠČEV:

Vzgljady Karla Havlička Borovskogo na Rossiju, Kazaň 1913.

A. P. SOLOVJEVOVÁ:

Jan Neruda i utveržděnije realizma v češskoj literature, Moskva 1973 (český překlad Praha 1982).

S. A. ŠERLAIMOVOVÁ:

Stanislav Kostka Neumann, Moskva 1959.

Jiří Wolker i novyje puti češskoj poezii XX veka, Moskva 1965.

Vítězslav Nezval, Moskva 1968.

G. G. ŠUBIN:

Jaroslav Hašek, Moskva 1982.

T. V. VANOVSKAJA:

Julius Fučík (Očerki žizni i tvorčestva), Leningrad 1960.

S. I. VOSTOKOVOVÁ:

Jaroslav Hašek (Kritiko-biografičeskij očerk), Moskva 1964.

(přeložila Marta Soukopová)